

De das op begraafplaats Diepenbosch te Voorthuizen

Aanbevelingen om de ecologische functionaliteit van de dassenburcht te kunnen behouden bij voorgenomen aanpassingen en uitbreidingen

Opgesteld op verzoek van de gemeente Barneveld

Rapportnummer 22D012
mei 2022

Inhoudsopgave

	bladzijde
Inleiding	3
1. Beleidskader	4
2. Onderzoek	5
3. Conclusies	9
4. Aanbevelingen	12
Bijlage	12

Inleiding

Op begraafplaats Diepenbosch in Voorthuizen bevindt zich al jaren een dassenburcht in een gronddepot aan de rand van de begraafplaats.

Deze dassenburcht veroorzaakt weinig tot geen overlast.

De gemeente Barneveld heeft daarom Das&Boom benaderd met de vraag, hoe de ecologische functionaliteit van deze dassenburcht behouden zou kunnen blijven bij voorgenomen uitbreidingsplannen en plaatselijke aanpassingen.

In april 2020 is adviesbureau Kybys gevraagd om het onderzoeksrapport naar begraafcapaciteit daarom te actualiseren en specifiek toe te spitsen op begraafplaats Diepenbosch. De conclusie is dat een uitbreiding van circa 9000 m² nodig is. Bovendien is het groen en de padenstructuur op de huidige begraafplaats op een aantal plekken verouderd.

Dit rapport geeft daarvoor algemene richtlijnen, omdat die plannen nog verder uitgewerkt moeten worden.

Het is de bedoeling dat de noodzakelijk randvoorwaarden om de dassenburcht te kunnen handhaven in de toekomstige plannen worden meegenomen.

1. Beleidskader

Juridische bescherming das:

Op 1 januari 2017 is de **Wet Natuurbescherming** ingevoerd, waarbij zowel de das als zijn burcht beschermd zijn. Dassen mogen niet gevangen of gedood worden en de voortplantings- en rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernietigd worden (**art 3.10**). Deze bescherming moet worden opgevat als een waarborg dat de ecologische functionaliteit van deze plaatsen gegarandeerd wordt (bron: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, Ministerie van EZ dec. 2016)

Bovendien geldt er een zorgplicht (**art 1.11**) die inhoudt dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor dassen, dergelijke handelingen achterwege laat dan wel noodzakelijke maatregelen treft.

Sinds 1 januari 2017 zijn de provincies bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten kunnen ontheffing verlenen van één of meer van de bovengenoemde verboden.

Zo'n ontheffing wordt uitsluitend verleend indien is voldaan aan de volgende drie eisen:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing
- er is sprake van een wettelijk belang
- er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de (lokale) populatie.

2. Onderzoek

Op dinsdag 12 april 2022 heeft Das&Boom veldonderzoek gedaan naar het terreingebruik door de das op de begraafplaats Diepenbosch te Voorschoten. Ter plaatse zijn de voorlopige uitbreidingsplannen besproken. Namens de gemeente Barneveld waren Juul Scheffers en Barend Wouters.

Op de al bekende locatie is inderdaad een bewoonde dassenburcht aangetroffen. In totaal zijn er 6 pijpen bevonden. Er bevindt zich een belopen pijp grenzend aan het grafveld en een belopen pijp tegenover het gebouwtje van Monuta. Bij deze laatste zijn ook 2 verse mestputjes aangetroffen.

De burcht bevindt zich geheel in een verhoogd gronddepot, waarschijnlijk grotendeels boven het maaiveld, waardoor de kans op graafschade richting het grafveld voorsnog niet aan de orde is, hoewel de dichtstbijzijnde pijp op ca 5 meter afstand ligt van de rand van het grasveld.

Elders op het terrein van Diepenbosch zijn geen graaf activiteiten (bijburchten) van de das aangetroffen, ook geen duidelijke wissels of foerageersporen.

Afb 1. Een van de twee belopen dassenpijpen, tegenover het gebouwtje van Monuta, met rechts een afbeelding van een dassenprent bij de ingang

Afb 2. Links een actief belopen pijp (vers naar buiten gewerkte aarde) grenzend aan het grafveld en rechts een van de 4 onbeholpen pijpen.

Recht tegenover de begraafplaats bevindt zich een dassentunnel, die is aangelegd bij het realiseren van de N303 in 2019. Deze tunnel lijkt onbelopen. Er hing een wildcamera gericht op de tunnel, onduidelijk wie daarvan de eigenaar is, ook bij de gemeente Barneveld is dit niet bekend.

Afb 3 Een dassentunnel onder de N303, die uitkomt op het terrein van begraafplaats Diepenbosch, in het verlengde van een bestaande houtwal. De pijp is (12 april 2022) niet belopen

In de ruigtestrook aan de zuidkant van de begraafplaats zijn foerageersporen ontdekt van de das. Op de grasvelden ten westen van de begraafplaats zijn geen dassensporen waargenomen, wat niet wil zeggen dat de das geen gebruik maakt van deze velden om te foerageren.

Het gebied van de begraafplaats grenst aan N303 en de R101 (Heuvelrandweg) die beiden zijn ingerasterd. Langs beide wegen ligt een dijklichaam. De das kan het terrein van de begraafplaats via deze wegen dus niet verlaten (tenzij hij onder het raster door zou graven), behalve ter hoogte van de tunnel onder de N303 en een doorgang bij de overgang van een keerwand naar een raster, zie afbeeldingen 4 en 5

Afb. 4 en 5 Aan de zuidkant van de begraafplaats kan de das de aanliggende R101 bereiken via een opengedeelte op de dijk tussen het eind van een keerwand en het begin van een raster (sluit niet op elkaar aan).

Aan de oostkant grenst de begraafplaats aan de Rubensstraat. Er zijn aan de zijde van de begraafplaats (bij de parkeerplek) en aan de overzijde van de straat geen wissels gevonden, waaruit zou blijken dat de dassen veelvuldig oversteken om te foerageren op de weilanden aan de overkant. Door een gebrek aan dekking zijn deze weilanden, een betrekkelijk smalle strook grenzend aan tuinen en gebouwen, overigens waarschijnlijk ook niet erg aantrekkelijk voor de das.

Aan de noordkant grenst de begraafplaats aan het landgoed Bos en Heide, met aansluitende particuliere tuinen. Ook hier zijn geen doorgangen of andere sporen van de das waargenomen.

Relevante informatie uit eerder onderzoeken:

In 2012 heeft de Provincie Gelderland onderzoek laten doen naar de gevolgen voor de natuurwaarden bij de aanleg van, de N303, die een ringweg vormt rond Voorthuizen. Die nieuwe weg grenst aan 2 zijden aan de begraafplaats Diepenbosch

- **N303 VOORTHUIZEN; Activiteitenplan en Natuurcompensatie 2012 in kader van natuurwetgeving**, 19 november 2012, **Natuurbalans - Limes Divergens BV**, adviesbureau voor natuur & landschap, Nijmegen in opdracht van de Provincie Gelderland.

In dit rapport is uiteraard ook aandacht besteed aan de gevolgen voor de das:

(ingekort)

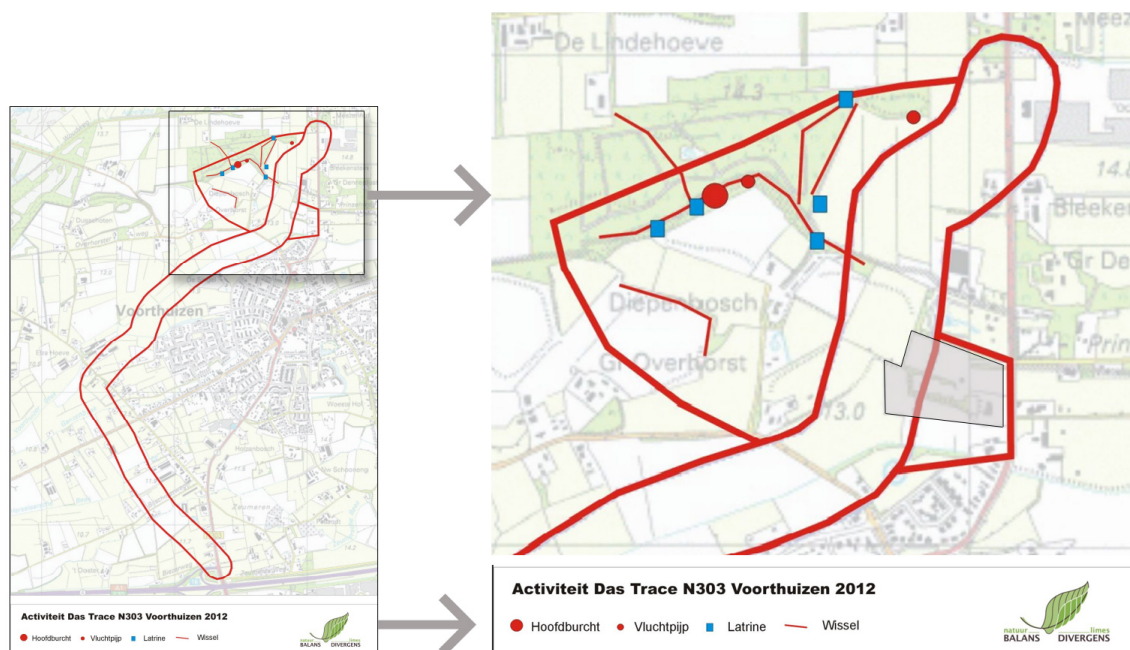
‘Burchtlocaties van das zijn al vanaf 2006 in beeld gebracht (Mertens 2006). De das is alleen buiten het onderzoeksgebied aangetroffen: het Wilbrinkbos ten oosten van Voorthuizen en in het bos ten noorden van boerderij Diepenbosch, aan de noordwestzijde van de N303.

Actualisatie das 2011 & 2012 Het verspreidingsonderzoek naar de das heeft plaatsgevonden door bekende burchtlocaties te bezoeken en het omliggende gebied nabij het tracé op mogelijke nieuwe burchten te onderzoeken

De burcht gelegen ten westen van het tracé is anno 2011 (op 27 juli) bewoond en betrof een kraamburcht. Ten oosten van het tracé ligt op ongeveer 1,5 km van het tracé een burcht in het Wilbrinkbos. Dit betreft een grote burcht die door de jaren heen binnen hetzelfde bosperceel verschillende malen is verplaatst. Hierdoor oogt de burcht zeer groot. Er zijn geen verdere sporen aangetroffen aan de oostzijde van het tracé. Het ontbreken van sporen aan die zijde heeft te maken met het feit dat de burcht in het Wilbrinkbos vrij ver van het onderzoeksgebied ligt. Inmiddels is de bosrand open gekapt in 2012 en is de burcht dieper in het bos komen te liggen.. Alhoewel er geen sporen aangetroffen zijn op het onderzoekstracé kan toch met zekerheid worden gesteld dat het tracé door het primair foerageergebied van de das loopt. Met name in het noordelijke deel van het tracé komt de nieuwe weg te liggen in voedselrijke graslanden die als primair foerageergebied worden aangemerkt. Het ontbreken van sporen in dit gebied heeft te maken met het feit dat sporen in graslanden zeer moeilijk zijn waar te nemen

Conclusie was, dat door de aanleg van de N303 de Burchtlocaties van de das niet worden aangetast. De akkers en graslanden tussen de burchtlocatie en de huidige N303 maken onderdeel uit van het foerageergebied van de dassen. Voor het verlies

van dit leefgebied dient te worden gecompenseerd. Daarnaast vormt het tracé van de N303 een barrière in de verbinding tussen de burchten aan weerszijde van de weg. Het is noodzakelijk hiervoor dassentunnels aan te leggen'

Afb 4. Kaart van het geplande tracé van de N303 in het leefgebied van de das, met rechts een uitvergroting van het gedeelte rond begraafplaats Diepenbosch (grijs vlak)

In maart 2022 heeft **Boomadvies Nederland** een onderzoek gedaan naar de natuurwaarden op de begraafplaats (**Quickscan flora en fauna begraafplaats Diepenbosch, Voorthuizen**, projectnummer: BA211025 wb. 1).

In dit rapport wordt melding gemaakt van een aangetroffen dassenburcht met 6 ingangen en foerageersporen op de begraafplaats

'Tijdens het veldbezoek is in een talud een mogelijke dassenburcht gevonden. Er zijn minstens 6 ingangen gevonden waarbij duidelijk zand voor de opening was gegraven welke nog vers was (zie afbeelding 5). Verder zijn er over het hele terrein sporen gevonden van wroetsporen (zie afbeelding 4) en een latrine.'

De twee gebieden waar plannen zijn om de grond op te hogen kunnen mogelijk deel uit maken van het essentieel leefgebied van de dassen'

Afb 5. Afbeeldingen uit QuickScan Boomadvies; 'Ingang van de dassenburcht (links) en (rechts) wroetsporen in het grasland

3. Conclusies

Uit eigen onderzoek, verklaringen van betrokkenen en de uitkomsten van genoemde eerdere onderzoeken kan geconcludeerd worden, dat de dassenburcht op begraafplaats al jaren bestaat en dat er tot nu toe weinig overlast ervaren is. De dassenburcht bestond dus waarschijnlijk al voordat de rondweg R101 en N303 zijn aangelegd. In het onderzoek van 2012 werd deze burcht niet genoemd.

Afb 6. Situatie rond de dassenburcht op de begraafplaats voor en na de aanleg van de rondweg

Sinds de aanwezigheid van die rondweg is de das behoorlijk in zijn bewegingsvrijheid beperkt. De enige reële mogelijkheden om het terrein te verlaten zijn via de tunnel

onder de N303 en via de graslanden aan de westkant van de begraafplaats in noordelijke richting. Daar bevinden zich nog twee dassentunnels, via welke de dassen de N303 ook kunnen passeren.

De dassen zouden het terrein ook kunnen verlaten halverwege de R101 tussen de keerwand en het raster op de dijk tussen de begraafplaats en de weg (zie afb 4 en 5), maar dat is een gevaarlijke route en er zijn geen aanwijzingen dat ze van die mogelijkheid gebruik maken.

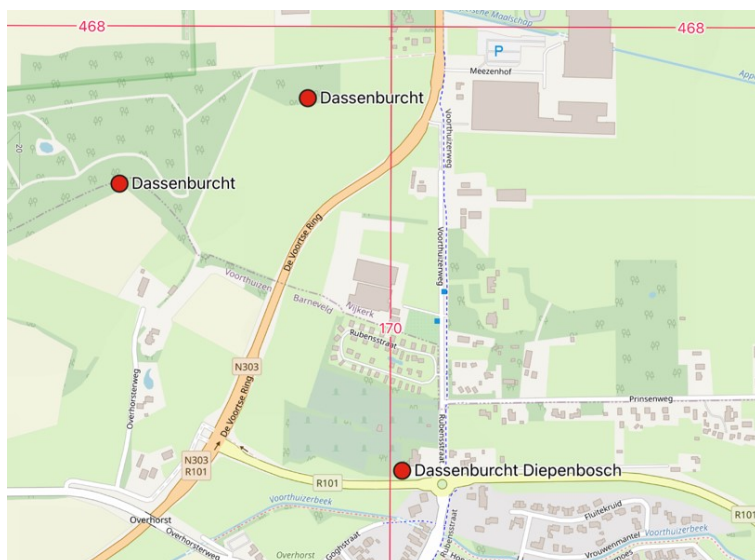
De dassen kunnen ook in oostelijk en noordelijke richting kunnen lopen, maar dat is een stuk minder voor de hand liggend.

Afb 7. Tunnels (blauw) onder de N303, waarvan de bovenste 3 interessant zijn voor de dassen van Diepenbosch. De begraafplaats is rood ingekaderd.

Ze kunnen daarvoor gebruik maken van de tunnel in het verlengde van een houtwal ten westen van de begraafplaats (was in april 2022 onbelopen), van de tunnel daarboven ter hoogte van een houtwal aan de andere kant van de N303 en de bovenste tunnel, die weer aansluit op een houtwal aan de oostzijde van de weg.

Ten westen van de N303 komen de dassen echter wel in het territorium van dassenburchten, die zich beiden op een afstand van ca 450 meter vanaf de eerste tunnel bevinden. Om te beoordelen of dat probleem zou opleveren, zou de status van die burchten opnieuw onderzocht moeten worden.

Afb 8. Dassenburchten nabij begraafplaats Diepenbosch

Hoewel er geen duidelijk sporen gevonden zijn is het aannemelijk, dat de dassen het grootste aandeel van hun voedsel verzamelen op de nu nog braakliggende velden ten westen van de begraafplaats.

De tunnels onder de N303 spelen in ieder geval een belangrijke rol als migratieroute en maakt uitwisseling mogelijk tussen de families aan de oostelijk en westelijk kant van de N303.

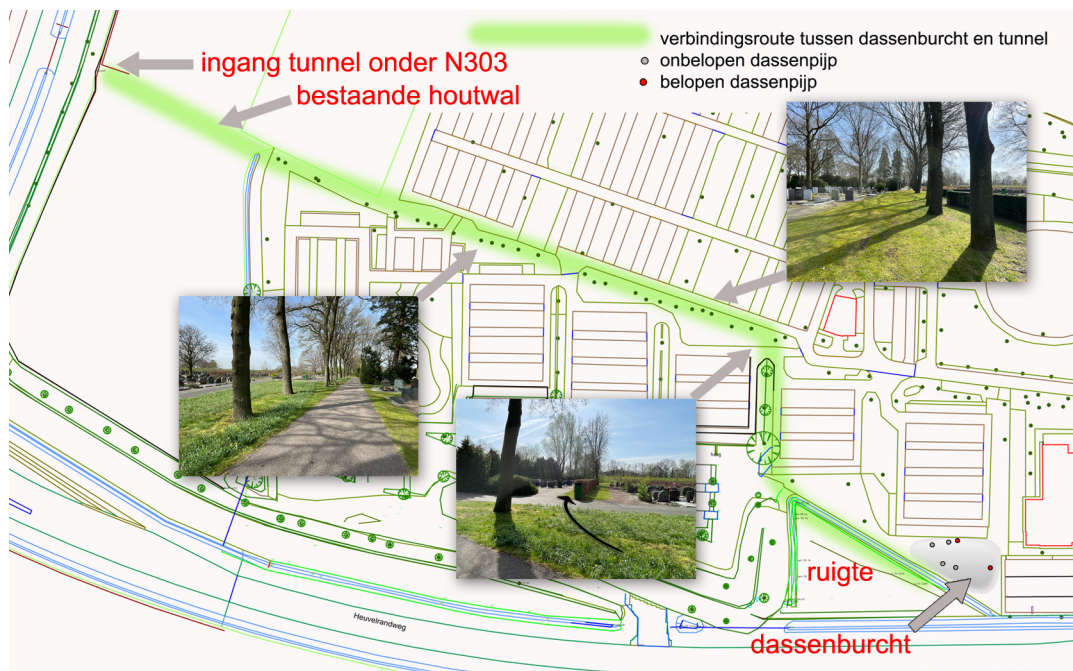
Plannen om deze gebieden tussen de begraafplaats en N303 in gebruik te nemen zouden dus nadelig uit kunnen vallen voor de das. Afhankelijk van de concrete invulling van de nieuwe functies zouden de foerageermogelijkheden verminderen of mogelijk geheel kunnen verdwijnen.

Waarschijnlijk beweegt de das zich langs de rand van de begraafplaats naar de graslanden in het westen. Een andere invulling van de huidige functies langs deze route zouden deze weg kunnen bemoeilijken.

Met het aanpassen van de paden en routes over de begraafplaats zouden functies gecombineerd kunnen worden, zodat de das 's nachts gebruik zou kunnen maken van een beschutte route over de begraafplaats (zie aanbevelingen)

4. Aanbevelingen.

- Om de ecologische functionaliteit van de dassenburcht op de begraafplaats te kunnen behouden (consequentie van de beschermde status van deze dassenburcht, art 3.10 Wet natuurbescherming) zal in principe het verlies aan foerageermogelijkheden binnen 500 meter van de burcht gecompenseerd moeten worden, met name als dit essentieel foerageergebied is. Dit is hier deels het geval, omdat het dichtstbijzijnde foerageergebied is en de alternatieve gebieden in het noorden nu ook al beschikbaar zijn. De foerageermogelijkheden aan de westzijde van de N303 zijn mogelijk beperkt door de aanwezigheid van andere dassenfamilie(s) en worden momenteel ook niet benut.
- Bij de het uitwerken van de nieuwe functies van het graslanden tussen de begraafplaats en de N303 zou gekeken kunnen worden in hoeverre het mogelijk is de ecologische functie van dit gebied voor de das (foerageergebied) gecombineerd zou kunnen worden met de nieuwe functie als grafveld. Daarbij speelt mee, dat de mens en de das deze plek op verschillende tijdstippen gebruiken ('s nachts/overdag), dat de functie grafveld in principe weinig verstoring oplevert voor de das en het normale foerageergedrag van dassen in grasvelden geen schade oplevert. De das trekt 's nachts die uit zichzelf aan de oppervlakte komende wormen (pendelaars) voorzichtig uit de grond, dat levert geen schade op. Dat is wel het geval bij het zoeken naar emelten en engerlingen, maar die zijn zo woe zo schadelijk voor de grasmat (knagen de wortels door) en zouden dus (biologisch) bestreden moeten worden.
- De foerageermogelijkheden kunnen voor de das op het bestaande foerageergebied verbeterd kunnen worden, door aangepast beheer om een optimale wormenstand te bereiken en door het gras kort te houden. Tot maximaal 5 cm hoogte zijn de foerageermogelijkheden veel beter dan bij langer gras. Dat is een van de mogelijkheden om het verlies aan foerageergebied op een goed bereikbare locatie voor de das te kunnen compenseren. De aanleg van hagen maakt het bestaande foerageergebied ook aantrekkelijker voor de das, omdat zij door de extra dekking een groter gebied van zo'n weiland kunnen gebruiken dan bij een kale vlakte. Ze kunnen dan langer ongestoord op een grotere oppervlakte foerageren, waardoor de netto opbrengst aan wormen vergroot wordt. Wanneer de uitbreidingsplannen meer concreet zijn uitgewerkt kan nader onderzocht worden hoe en waar de noodzakelijke compensatie kan worden bereikt
- De dassen zijn voor het foerageren voornamelijk afhankelijk van de voedselgebieden in het westen en daarna na het noorden. De route van de dassenburcht naar die gebieden kan verbeterd worden, ook omdat er sprake is van aanpassingen nabij een andere route voor de das, die langs de rand (nu deels ruigtegebied) van de begraafplaats. Wanneer de paden op de begraafplaats worden aangepast zou dat mogelijk gecombineerd kunnen worden met het aanbieden van een beschutte route over de begraafplaats, waar de dassen dan 's nachts gebruik van zouden kunnen maken.

Afb 9. Dassenburcht en voorgestelde route naar dassentunnel

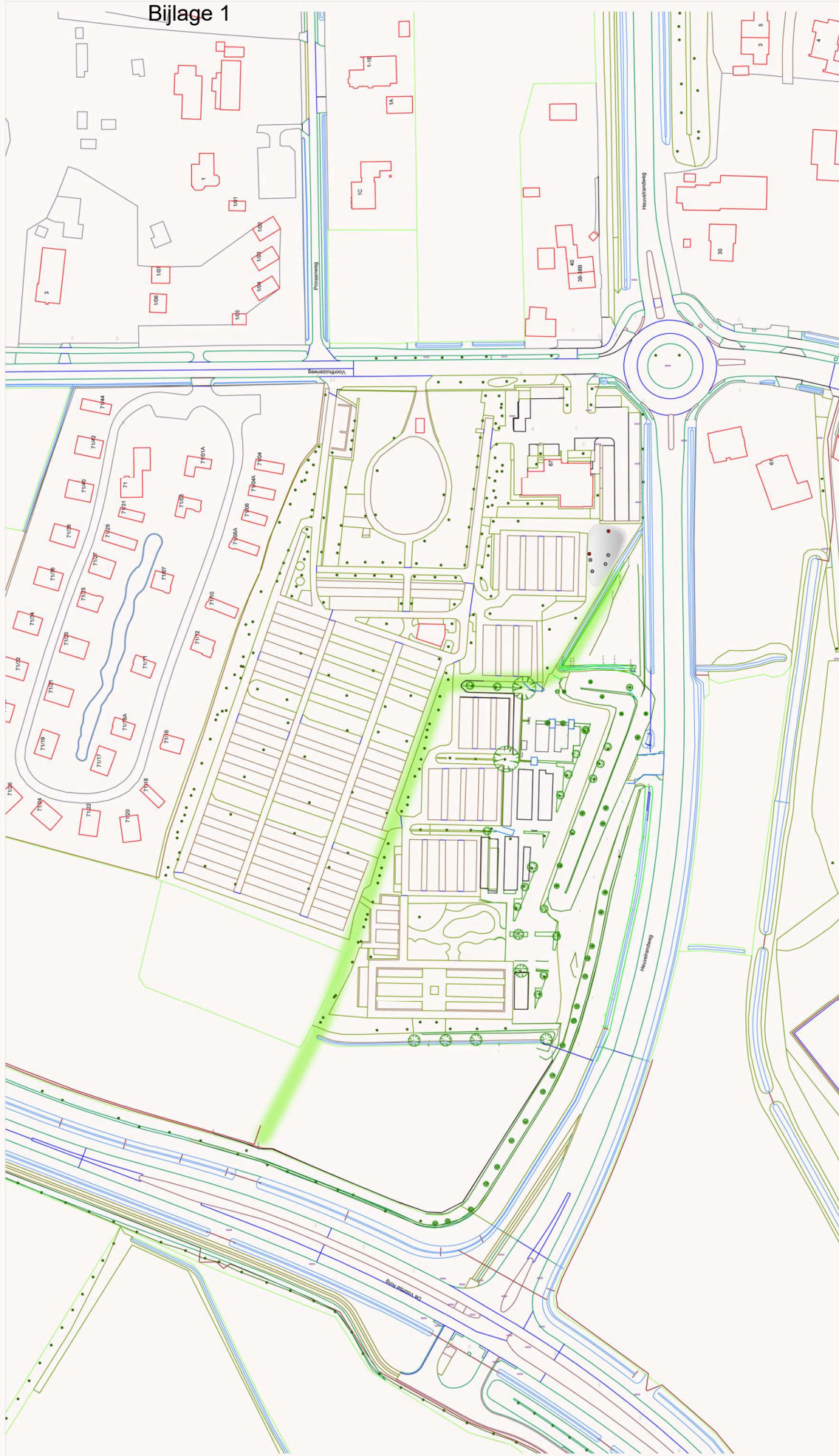
Deze route zou dasvriendelijker gemaakt kunnen worden door het plaatselijk verder laten doorlopen van heggen of hagen langs de route. De dekking die zo'n haag biedt, maakt het voor de das aantrekkelijker om zich via die route veilig naar het westen van de begraafplaats te kunnen verplaatsen, waar mogelijkheden zijn om te kunnen foerageren en migratie mogelijkheden zijn via de tunnel(s)

- Om de functionaliteit van het bestaande dassenraster en het aansluitend (groene) raster (verkeersslachtoffer voorkomen) te verbeteren zou deze aan moeten sluiten op de keerwand.

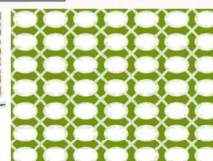
Beek-Ubbergen, 17 mei 2022

Bert Hesse
projectmedewerker Das&Boom

Bijlage 1

Diepenbosch
gemeten AJ
aanvulling jdk

Getekend
Datum
Schaal
Tekeningnummer
Status
Filenaam

28 maart 2022

Datum

Schaal

Tekeningnummer

Status

Filenaam

ontwerp

BGT_lijn Barneveld.dwg

Formaat

A2

1:1000

0 25 50

Meets

verbindingsroute tussen dassenburcht en tunnel
 o onbelopen dassenpijp
 • belopen dassenpijp